

Shrnutí dokumentu *Amoris laetitia*, o lásce v rodině

Toto shrnutí přibližuje základní témata dokumentu *Amoris laetitia* o rodině. Nechce a nemá nahradit samotný papežův text, spíše umožnit porozumět jeho šířce záběru a „okusit“ něco z jeho obsahu.

Amoris laetitia (Radost lásky, dále jen AL) je postsynodální apoštolskou exhortací „o lásce v rodině“. Ne náhodou byla papežem podepsána 19. března, kdy si katolická církev připomíná sv. Josefa.

Publikaci doprovází papež vlastnoručně napsaným lístkem, v němž každému biskupovi svěřuje text „*pro dobro všech rodin a všech lidí, mladých i starých, svěřených do tvé pastorační služby*“.

Text zahrnuje výsledky dvou synod o rodině (2014 a 2015) a obsáhle cituje jejich závěry, stejně jako dokumenty a učení různých papežů o rodině. Jako tomu však bylo již i u předchozích dokumentů papeže Františka, využity jsou i příspěvky různých biskupských konferencí (Keňa, Austrálie, Argentina...) a citace významných osobností jako Martina Luthera Kinga nebo Ericha Fromma. Za pozornost stojí také citace filmu *Babettina hostina*, s níž papež popisuje radost z nezištné lásky (AL 129).

Apoštolská exhortace je rozsáhlá a zároveň velmi konkrétní. Doporučuje se proto nečíst ji ve spěchu a zaměřit se přitom především na pasáže, které odpovídají konkrétní situaci čtenáře. Skládá se z 9 kapitol a více než 300 odstavců.

Úvod

V úvodu papež oceňuje práci biskupů na synodách, kteří vytvořili „cenný mnohostěn“ týkající se situace rodin (AL 4).

František také hovoří o principu inkulturace. „*Každý všeobecný princip (...) potřebuje být inkulturován,*“ píše (AL 3). Způsob, jakým se chápou některé konkrétní problémy v dané zemi, nemůže být „globalizován“ na celý svět a ne všechny diskuze mohou být vyřešeny zásahem učitelského úřadu církve. Jiná věc jsou samozřejmě dogmatické otázky, které jsou církví jasně definovány.

Exhortace tedy nemění církevní učení ohledně manželství a rodiny. Text, který je pastorační povahy, však zasazuje nauku do nového kontextu.

Některé doktrinární, morální i pastorační otázky bude třeba i nadále prohloubit, píše také papež. Kritizuje přitom dva extrémní postoje v debatách: „*Diskuze, které probíhají ve sdělovacích prostředcích nebo v publikacích, dokonce i mezi služebníky církve, přechází od bezuzdné touhy všechno změnit bez dostatečné reflexe až po postoj, jenž tvrdí, že vyřeší všechno tím, že bude aplikovat všeobecné normy nebo bude vyvozovat přehnané závěry z některých teologických úvah.*“ (AL 2)

První kapitola: „Ve světle Slova“ (8-30)

V první kapitole, která je strukturovaná podle textu 128. žalmu, se papež věnuje rodinám v Bibli. V Písmu se nachází mnoho rodin, a proto rodina není jen abstraktním ideálem, nýbrž „*úlohem a uměleckým dílem*“, které se vyjadřuje skrze „*něhu*“ (AL 128), avšak které je zároveň již od počátku konfrontováno s hříchem, kdy se láskyplný vztah mění na vlastnění druhého (AL 19).

Bible tedy není „sledem abstraktních tvrzení, nýbrž průvodkyní na cestě i pro rodiny, jež jsou v krizi nebo prochází nějakou bolestí, a kterým ukazuje cíl cesty“. (AL 22)

Druhá kapitola: „Realita rodin a výzvy, jimž čelí“ (31-57)

V druhé kapitole se exhortace „s nohama na zemi“ (AL 6) věnuje aktuální situaci rodin. Obsáhle přitom využívá závěrečné zprávy dvou biskupských synod.

Popisuje četné výzvy, jimž rodiny čelí: od migrace po ideologické popírání sexuální rozdílnosti muže a ženy („genderová ideologie“, AL 56); od kultury provizorních věcí až po mentalitu, jež nenahrává novým dětem, a dopad technologií v oblasti předávání života; od chybějící práce a domova až po pornografii a zneužívání dětí; od pozornosti vůči postiženým lidem po úctu ke starým; od právního rozbíjení rodiny až po násilí páchaném na ženách. Ve všech těchto věcech papež klade důraz na konkrétnost.

Společně s encyklikou Jana Pavla II. *Familiaris consortio* František uvádí, že je nutné být pozorný vůči konkrétní skutečnosti, neboť v ní mohou zaznívat výzvy Ducha svatého. Bez naslouchání realitě není možné porozumět aktuálním požadavkům ani výzvám, které přináší Bůh.

Papež také hovoří o individualismu, jenž ztěžuje darování sebe sama druhému člověku. Přidává zajímavý postřeh ze současnosti: „Člověk se bojí samoty, touží po prostoru bezpečí a věrnosti, ale zároveň v něm roste strach, že bude polapen vztahem, který může odložit na později uspokojení osobních tužeb.“ (AL 34)

Papež také přichází s určitou kritikou toho, jak církev někdy podporovala rodiny. Myslelo se, že rodiny budou dostatečně posíleny pouze tím, že se bude klást důraz na doktrinální, bioetické a morální otázky. Nemotivovalo se ale dostatečně k otevření se Boží milosti. „Máme těžkost představit rodinu jako dynamickou cestu růstu a realizace, spíš než jako břemeno na celý život.“ (AL 37) Papež také zdůrazňuje, že je nutné formovat svědomí lidí a nikoliv jej nahrazovat.

Třetí kapitola: „Pohle na Ježíše: povolání rodiny“ (58-88)

Třetí kapitola je věnovaná základním prvkům učení církve ohledně manželství a rodiny, především tématu nerozlučitelnosti, svátostné povaze manželství, předávání života a výchově dětí. Citují se přitom dokumenty *Gaudium et spes* 2. vatikánského koncilu, *Humanae vitae* Pavla VI. a *Familiaris consortio* Jana Pavla II.

Kapitola zahrnuje také „nedokonalé situace“: „Rozlišování přítomnosti ‚semen Slova‘ v jiných kulturách (srov. *Ad gentes* 11) může být aplikováno také na manželskou a rodinnou skutečnost. Kromě přirozeného manželství existují také pozitivní prvky v manželských formách jiných náboženských tradic, byť zde nechybí také stíny,“ píše se v 77. odstavci.

Papež se zamýšlí také nad „zraněnými rodinami“, ohledně kterých opakuje slova biskupů ze synody: „Uprostřed obtížných situací a zraněných rodin je třeba stále připomínat všeobecný princip: ‚Duchovní správci ať si uvědomí, že jsou pro lásku k pravdě povinni dobře rozlišovat různé situace‘ (FC 84). Stupeň zodpovědnosti není ve všech případech stejný a mohou existovat faktory, které omezují rozhodovací schopnost. Proto je sice třeba jasně představovat nauku, je však také nutno se přitom vyhýbat soudům, které neberou v úvahu komplexnost různých situací, a je potřebné být pozorný vůči tomu, jak lidé kvůli svému stavu žijí a trpí.“ (AL 79)

Čtvrtá kapitola“ Láska v manželství (89-164)

Kapitola pojednává o manželské lásce a je mimořádně bohatým příspěvkem pro život manželů. Podobná pasáž dosud nemá v papežských dokumentech obdoby.

Text je poetickým komentářem na Pavlův hymnus na lásku (1 Kor 13,4-7). Překvapuje zde především papežův psychologický vhled, který vstupuje do světa emocí manželů – pozitivních i negativních – a do erotického rozměru lásky.

Kapitolu uzavírá úvaha o „proměně lásky“ s věkem. V současnosti dochází k něčemu, co nebylo obvyklé v jiných dobách: Společně s prodlužováním lidského věku se zvyšuje i doba, po kterou má vytrvat intimní láska mezi manžely: čtyřicet, padesát i šedesát let. Proto je nutné se vícekrát vracet a stále znovu se pro svého partnera rozhodovat.

S rostoucím věkem se také mění a prohlubuje povaha lásky mezi manžely. *„Nemůžeme si slíbit, že k sobě budeme cítit to samé po celý život. Ale můžeme mít jistě společný stabilní projekt, snažit se milovat a žít ve spojení, dokud nás smrt nerozdělí, a prožívat stále bohatou intimitu,“* píše papež (AL 163).

Pátá kapitola: „Láska, která se stává plodnou“ (165-198)

Pátá kapitola je celá zaměřená na plodnost lásky. Duchovně i psychologicky bohatým způsobem se zde hovoří o přijetí nového života, očekávání v těhotenství nebo o lásce otce a matky. Papež se věnuje také plodnosti v širším slova smyslu, např. v adopcích, ale i v úloze rodiny ve společnosti.

Zdůrazňuje také širší sociální síť rodinných vztahů, smysl vztahů mezi mladými a starými nebo mezi sourozenci.

Šestá kapitola: „Některé pastorační perspektivy“ (199-258)

V šesté kapitole papež nabízí některé pastorační perspektivy, jež mohou pomoci vytvářet pevné a plodné rodiny podle Božího plánu. V této části se exhortace výrazněji odvolává na závěrečné zprávy biskupských synod a na katecheze papeže Františka a Jana Pavla II.

František konstatuje, že *„vysvěceným služebníkům často schází vhodná formace k tomu, aby mohli řešit složité aktuální problémy rodin“* (AL 202). Je proto třeba zlepšit psychologickou a afektivní formaci bohoslovců a zapojit rodinu do kněžské formace. Zároveň mohou pomoci zkušenosti ženatých kněží východního obřadu.

Kapitola se také věnuje přípravě snoubenců na manželství, jejich doprovázení během prvních let manželského života (včetně tématu zodpovědného otcovství), ale i kritickým situacím. *„Každá krize ukrývá dobrou zprávu, které je dobré umět naslouchat a zjemňovat tak sluch srdce,“* píše papež. Analyzuje přitom některé příčiny krize, mezi nimiž je např. opožděná citová vyzrállost (AL 239).

Kromě toho se František věnuje opuštěným lidem, odloučeným nebo rozvedeným a zdůrazňuje nedávnou úpravu postupů při uznání manželství za neplatné od počátku.

„Rozvod je zlo a rostoucí počet rozvodů je zneklidňující. Proto je bezpochyby naším nejdůležitějším úkolem týkajícím se rodin posílit lásku a pomoci uzdravovat rány tak, abychom mohli předejít rozšiřování tohoto dramatu naší doby,“ píše.

Text také pojednává o smíšených manželstvích a o situacích rodin, které mají mezi sebou lidi s homosexuální tendencí. Papež zdůrazňuje, že každý člověk, nezávisle na své sexuální orientaci, má být respektován ve své důstojnosti a v úctě přijat a nemá být nespravedlivě diskriminován. „*Ve vztahu k rodinám se jedná o zajištění úctyplného doprovázení, aby ti, kdo projevují homosexuální tendenci, měli potřebou pomoci k pochopení a plnému uskutečnění Boží vůle ve svém životě.*“ (AL 250)

Pastoračně cenná je také poslední část kapitoly věnovaná ztrátě drahé osoby a vdovství.

Sedmá kapitola: „Posílit výchovu dětí“ (259-290)

Sedmá kapitola je věnovaná výchově dětí. Papež v ní řeší například otázky etické výchovy, úlohy trestu, předávání víry, sexuální výchovy, ale i obecnější témata jako rodinný kontext výchovy.

Papež hovoří také o „trpělivém realismu“ ve výchově: s dítětem se postupně činí malé kroky, „*které mohou být pochopeny, přijaty a oceněny. Pokud je tomu jinak a žádá se příliš, nedosáhne se ničeho. Jakmile se člověk bude moci osvobodit od autority, pravděpodobně přestane konat dobro.*“ (AL 271)

Podle Františka také není výchovná obsesivita rodičů. „*Není možné mít kontrolu nad všemi situacemi, které by dítě mohlo prožít. (...) Jestliže je rodič posedlý tím, že chce vědět, kde se nachází jeho dítě, a kontrolovat všechny jeho pohyby, bude se snažit pouze o ovládnutí jeho prostoru. Tímto způsobem ho nevychová, neposílí jej ani nepřipraví na výzvy. To, na čem nejvíc záleží, je vytvořit v dítěti – s velkou láskou – procesy zrání ve svobodě, přípravy, celkového růstu, pěstování autentické autonomie.*“ (AL 261)

Za pozornost stojí také část věnovaná sexuální výchově, která je příznačně pojmenovaná „*Ano k sexuální výchově*“. Papež hovoří o její nutnosti a ptá se, „*zda naše vzdělávací instituce přijaly tuto výzvu (...) v době, kdy je tendence banalizovat a ochuzovat sexualitu*“. Tato výchova se má uskutečňovat „*v rámci výchovy k lásce a ke vzájemnému darování*“ (AL 280).

František v sedmé kapitole varuje před výrazem „bezpečný sex“, který předává „*negativní postoj k přirozenému plodivému cíli sexuality, jakoby případné dítě bylo nepřitelem, před nímž je nutné se chránit. Tak se podporuje narcistní agresivita namísto přijetí*“. (AL 283)

Osmá kapitola: Doprovázet, rozlišovat a integrovat zraněnost (291-312)

Kapitola vyzývá k milosrdenství a pastoračnímu rozlišování v situacích, které plně neodpovídají tomu, co Bůh požaduje. Papež přitom používá tři důležitá slova: „doprovázet, rozlišovat a integrovat“. Současně přibližuje princip graduality nebo vztah obecných norem a polehčujících okolností. Na závěr popisuje „*logiku pastoračního milosrdenství*“.

Osmá kapitola je velmi delikátní. K jejímu čtení je vhodné připomenout, že „*práce církve se často podobá polní nemocnici*“ (AL 291). Papež zde přejímá výsledky biskupských synod o rodině ohledně kontroverzních témat.

Zdůrazňuje, co je křesťanské manželství a dodává, že „*jiné formy svazku radikálně odporují tomuto ideálu, zatímco některé jej uskutečňují alespoň částečně a analogicky*“. Církev tedy může podchycovat „*konstruktivní prvky v těch situacích, jež ještě (nebo již) neodpovídají učení o manželství*“ (AL 292).

Co se týká „*rozlišování*“ v „*neregulérních*“ situacích, podle papeže „*je třeba se vyhnout soudům, jež neberou ohled na komplexnost různých situací, a je třeba být pozorný vůči tomu, jak tito lidé žijí a trpí*“.

kvůli své situaci“ (AL 296). A pokračuje: „Jedná se o to integrovat všechny, je třeba pomoci každému nalézt vlastní způsob účasti na církevním společenství, aby se cítil být příjemcem nezaslouženého, bezpodmínečného a nezištného Božího milosrdenství“ (AL 297). A dále: „Například rozvedení, kteří žijí v novém svazku, se mohou nacházet ve zcela různých situacích, které nemají být ‚katalogizované‘ nebo uzavřené v příliš rigidních tvrzeních, aniž by se dal prostor adekvátnímu osobnímu a pastoračnímu rozlišování“ (AL 298).

V tomto směru papež přejímá poznámky mnoha biskupů a uvádí, že „pokřtění, kteří se rozvedli a civilně znovu sezdali, musí být více integrováni do křesťanských společenství, a to různými možnými způsoby, přičemž se má vyhnout jakékoliv formě pohoršení“. „Jejich účast se může vyjadřovat skrze různé církevní služby. (...) Tato integrace je nutná i kvůli péči o děti a jejich křesťanskou výchovu“. (AL 299)

Na obecnější rovině říká papež mimořádně důležité tvrzení, které vysvětluje orientaci a smysl celé exhortace: **„Jestliže se bere v úvahu nespočetná rozmanitost konkrétních situací (...), je možné porozumět tomu, že od synody a od této exhortace nelze čekat obecnou normu kanonického typu, kterou by šlo aplikovat na všechny případy. Je možné pouze znovu povzbudit k zodpovědnému osobnímu a pastoračnímu rozlišování konkrétních situací, které by mělo uznat, že – protože ‚stupeň zodpovědnosti není stejný ve všech případech‘ – důsledky a účinky normy nemusí být vždy stejné.“** (AL 300)

Papež dále rozvíjí požadavky a znaky doprovázení lidí a rozlišování. Zmiňuje také učení církve o „polehčujících podmíněnostech a okolnostech“. S odvoláním na sv. Tomáš Akvinského se zabírá vztahem mezi normami a rozlišováním, a píše: „Je pravda, že obecné normy představují dobro, které se nesmí nikdy přehlédnout nebo zanedbat. Avšak ve své formulaci nemohou tyto normy zcela zahrnout všechny konkrétní situace. Zároveň je vhodné říci, že právě z tohoto důvodu to, co je součástí praktického rozlišování v konkrétní situaci, nesmí být povýšeno na roveň normě.“ (AL 304)

V poslední sekci kapitoly, nazvané „Logika pastoračního milosrdenství“, papež silně zdůrazňuje, aby se tak vyhnul dvojznačností, následující: „Porozumět výjimečným situacím nikdy neznamená ukrýt světlo plného ideálu ani navrhnout méně, než nabízí Ježíš lidské bytosti. Důležitější než pastorece případů selhání je pastorační úsilí o upevnění rodin, aby se tak předešlo jejich rozbití.“ (AL 307)

Celkový smysl, který chtěl papež František dát do osmé kapitoly, je dobře shrnutý v závěrečných slovech: „Vyzývám věřící, kteří žijí v komplexních situacích, aby s důvěrou přišli k rozhovoru se svými pastýři nebo laiky, již žijí oddaní Pánu. Ne vždy v nich naleznou potvrzení vlastních myšlenek a vlastních tužeb, ale jistě dostanou světlo, které jim umožní lépe porozumět tomu, co se děje, a budou moci objevit cestu osobního zrání. A vyzývám pastýře, aby naslouchali s láskou a pokojem, s upřímnou touhou vstoupit do jádra dramatu lidí a porozumět jejich pohledu na věc, aby jim pomohli lépe žít a poznat jejich místo v církvi“ (AL 312).

Papež také říká: „Dát v pastoraci prostor bezpodmínečné Boží lásce nás někdy stojí hodně. Klademe proti milosrdenství tolik podmínek, že mu odebíráme jeho konkrétní smysl a reálný význam, a to je nejhorší způsob rozředění evangelia“ (AL 311).

Devátá kapitola: „Manželská a rodinná spiritualita“ (313-325)

V kapitole, která hovoří o manželské a rodinné spiritualitě, se píše, že *„ti, kdo mají hluboké duchovní touhy, nemají vnímat, jakoby je rodina vzdalovala od růstu v životě Ducha. Jedná se naopak o cestu, kterou Pán používá, aby je dovedl k vrcholům mystického sjednocení“* (AL 316).

Papež dále píše o modlitbě, spiritualitě výlučné a svobodné lásky, výzvě společného stárnutí nebo o spiritualitě *„péče, útěchy a stimulu“*. *„Celý život rodiny je milosrdnou ‚pastvinou‘. Každý s péčí maluje a píše v životě druhého,“* píše papež (AL 322).

„Je hlubokou duchovní zkušeností hledět na milovanou bytost Božíma očima a poznat v ní Krista.“ (AL 323)

V závěrečném odstavci papež píše: *„Žádná rodina není dokonalou a hotovou skutečností jednou provždy, nýbrž vyžaduje postupné rozvíjení vlastní schopnosti milovat. (...) Všichni jsme povoláni, abychom udržovali pnutí k něčemu, co přesahuje nás i naše limity. (...) Putujme, rodiny, pokračujme v cestě! (...) Neztrácejme odvahu kvůli svým limitům, ale zároveň se ani nezříkejme hledání plnosti lásky a společenství, které nám bylo slíbeno.“* (AL 325)

Apoštolská exhortace končí modlitbou k Svaté rodině (AL 325).

* * *

Jak je možné vidět i z tohoto krátkého shrnutí, apoštolská exhortace představuje rodinu ve své bohaté a komplexní realitě. Dokument obsahuje také mnoho duchovních podnětů nebo „praktické moudrosti“ pro život páru. Je zřejmé, že text je plodem konkrétní zkušenosti s lidmi, kteří ze zkušeností ví, co je to rodina a mnoholetý společný život. Exhortace hovoří jazykem zkušenosti a naděje.